

Pelikán, Jarmil

O korespondenci Milana Rešerata Františku Pastrnkovi

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1959, vol. 8, iss. A7, pp. [118]-120

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/100248>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MATERIÁLY

JARMIL PELIKÁN

O KORESPONDENCI MILANA REŠETARA FRANTIŠKU PASTRNKOVI

V korespondenci Františka Pastrnka,¹ o kterou pečuje a kterou postupně zpracovává prof. Josef Kurz s pracovníky katedry slavistiky v Brně, je značný počet dopisů Milana Rešetara,² dlouholetého Pastrnkova přítele a kolegy z vídeňské university. Od Pastrnkova odchodu do Prahy byli v čilém písemném styku, který pokračoval i po skončení první světové války, kdy Rešetar působil na universitě v Záhřebě.

Dopisů je celkem 38, korespondenčních lístků 21 a jeden nedatovaný smuteční lístek. Vzájemná korespondence byla nejživější v období 1899—1909. Dopisy jsou psány nejdříve německy, od r. 1918 srbocharvátsky. Většina jich je psána z Vídně, některé z míst prázdninové dovolené (nejčastěji z Abbazie), poslední jsou posílány ze Záhřebu. První dopis z 21. 9. 1895 z Vídně obsahuje blahopřání k dosažení Pastrnkovy profesury na pražské universitě (z dopisu se domníváme, že Pastrnka do Prahy navrhl Jagić: ...Mein Schwiegervater wird sich auch freuen, daß sein Vorschlag akzeptiert wurde...), v posledním, psaném 22. 7. 1925 ze Záhřebu, dovídáme se o práci prof. Rešetara v osvobozené vlasti. U dvou nedatovaných korespondenčních lístků (poštovní razítko je nečitelné; týkají se údajů v Ottově slovníku naučném a Jagićovy bibliografie) se dá podle vnějších znaků i některých zmínek usuzovat, že byly psány v r. 1909. Poděkování za projevenou soustrast na smuteční kartě je patrně v souvislosti s úmrtím Rešetara tehána Vatroslava Jagiće (1923), i když fakt, že bylo psáno německy (tehdy již Rešetar užíval v korespondenci s Pastrnkem srbocharváštštiny), by tomu odpovíral.

Většina dopisů se zpravidla týká dvojí tematiky: otázek rázu vědeckého a záležitostí rodinných, plynoucích z velmi blízké známosti obou rodin (šlo nejvíce o informace o zdravotním stavu členů rodiny, o přípravy na společné strávění dovolené v Abbazii, kam Rešetar zval mnohé slavisty). Četné jsou též zmínky o Vatroslavu Jagićovi. Můžeme říci, že otázky rázu soukromého převažují.

Pokud byly řešeny otázky vědecké, souvisely hlavně s bádáním o jihoslovanských dialektech (nejvíce v dopisech z r. 1897, 1898, 1901 a 1914) a našly později odraz v Rešetarových pracích. Často se mluví o příspěvcích pro Archiv für slavische Philologie³ (především kolem roku 1896), pro Ottův slovník naučný (především v letech 1896—1897) apod.

Pro dějiny slavistiky jsou nejceennější zprávy o slavistice ve Vídni.⁴ Pastrnek i Rešetar jsou žáky vídeňské Miklosichovy a Jagićovy školy, která představovala v té době vedle ruských universit největší slavistické centrum. V Rešetarových dopisech je mnoho poznámek o vnitřních poměrech ve vídeňské slavistice (poměr jejich pracovníků a posluchačů na jednotlivých oborech, preferování Němců, vědecká a společenská dovednost Murkova, průtahy s vyřizováním postupu, vzájemná výpomoc mezi pražským a vídeňským seminářem, situace za války, charakteristiky některých slavistů apod.), o připravovaném slavistickém kongresu v Praze⁵ a samozřejmě řada údajů pro životopisce a monografistu Rešetara i Pastrnkova a Jagićova. Z jiných slavistů se v korespondenci setkáváme se jmény: Berneker, Diels,⁶ Budmani, Gebauer, Murko, Milčetić, Niederle, Jireček, Speranskij, Šafařík, Štrekelj, Vondrák aj.

Prof. Rešetar prosil prof. Pastrnka o radu a informaci v nejedné otázce. I když máme k dispozici pouze Rešetarovy dopisy, můžeme usoudit, jak rychle a důkladně vyřizoval Pastrnek svoji korespondenci (svědčí o tom též poznámky pro odpovědi, které někdy v dopisech zůstaly). Pastrnek sám pak získal mnoho zpráv o vídeňské slavistice, o Rešetarových cestách a vědeckých pracích a údajů k Jagićově bibliografii. O svých badatelských cestách referoval Rešetar dosti obsírně. Zvlášť významná byla jeho cesta v r. 1897, kdy zkoumal jihoslovanské dialekty. Před odjezdem psal 31. 5. 1897: „... ich tröste mich mit dem Gedanken, daß hoffentlich die Reise zu sehr schönen Resultaten führen wird. Ich werde doch der erste sein, der diese Länder ausschließlich zu philologischen Zwecken besuchen wird...“ Přítštího roku (19. 5. 1898) mohl již psáti o konkrétních výsledcích: „... Als ersten Beitrag

möchte ich eine eingehende Darstellung der Betonung einiger südwestlichen Dialekte geben, welche in dieser Beziehung von Vuk ziemlich stark abweichen. Zu diesem Zwecke habe ich in vorigem Sommer viel Material in Montenegro gesammelt; in diesem Sommer aber werde ich die Bouche von Cattaro bereisen bzw. einen der dortigen Dialekte in Bezug auf die Betonung untersuchen; hinzunehmen werde ich endlich den Dialekt von Ragusa, der mir ganz gut bekannt ist. Auf diese Weise werde ich hoffentlich die erste detaillirte Darstellung einiger nichtvukischen štokavischen Akcentuationen geben können...“

Otázek šffe kulturních či rázu společenského a politického se korespondence dotýká jen sporadicky. Nejvíce pozornosti je pak věnováno poměru Němců a Slovanů v Rakousku a na vídeňské universitě především. Rešetarovy názory ilustruje úryvek dopisu ze 17. 4. 1904: „... die gestrige Kundmachung des Rektors betreffend das Verbot des Tragens von Abzeichen scheint mir nicht dazu geeignet zu sein, die erregten Gemüter zu beruhigen. Es ist immer das alte Lied, welches von den Deutschen in Österreich ebenso gerne wie die Wacht am Rhein gesungen wird: quod licet nobis, non licet vobis. Ich begreife nicht, warum sollten die slavischen Studenten die ihnen gesetzlich zukommenden Abzeichen nicht tragen dürfen?“

Daß dies wie so manch anderes den slav. Studenten den hiesigen akademischen Boden unerträglich machen wird, bin ich überzeugt, doch ob es zu einer Massen-Secession nach Prag kommen wird, befürchte ich sehr. Die Galizianer werden nicht mithalten und die Südslaven müssen Deutsch können, wenn Sie von den Deutschen nicht gänzlich zurückgedrängt werden wollen. Ja, wären wir ein Volk mit einem Namen und einer Sprache! Wer könnte es mit uns aufnehmen? die stolzen Germanen würden vor uns kriechen.

Einstweilen hat das Slaventum andere Sorgen: den Russen geht es — dank ihrer sprichwörtlichen Sorglosigkeit und Nachlässigkeit — erbärmlich schlecht. Wenn dieser Krieg nur eine gute Rückwirkung auf die inneren Verhältnisse haben könnte! doch dürfte dies schwerlich eintreten: wir sind dessen noch nicht würdig!...“

POZNÁMKY

¹ František Pastrnek (1853—1940), přední český slavista, žák Miklosichův a Jagičův. Habilitoval se r. 1888 ve Vídni, letech 1895—1924 profesor Karlovy university. Slováckou filologii chápal v širokém jagičovském pojetí; v souvislosti s tím kladl důraz na studium staroslověnštiny. Napsal rovněž řadu prací z jiných slavistických oborů, především o českém a slovenském jazyce a dialektologii. (Nejdůležitější literatura: *Bibliografický soupis literární činnosti prof. Fr. Pastrnka*, sestavil Miloš Weingart, ČMF 3, 1913, 431—440; *Slovanský sborník věnovaný Jeho Magnificenci prof. Františku Pastrnkovi, rektoru university Karlovy, k sedmdesátým narozeninám 1853—1923*, redigoval Miloš Weingart, Praha, 1923; Josef Kurz, *František Pastrnek*, ČMF 28, 1942, 1—28; *týž, František Pastrnek*, Ročenka Slováckého ústavu v Praze 12, 1939—1946, Praha 1947, 80—87).

O Pastrnkově korespondenci psali: Miloš Weingart, *Šedesát pět let vědecké práce* (K stým narozeninám Vatroslava Jagiče napsal Miloš Weingart), ČMF 24, 1938, 365—366; *týž, Z Gebauerových listů Fr. Pastrnkovi*, ČMF 25, 1939, 13—14; Josef Kurz, *O korespondenci Vatroslava Jagiče profesoru Františku Pastrnkovi*, Věstník České akademie věd a umění 60, 1951, 114—120; Jiří Krystýnek, *Z korespondence Zenona Przemyského-Miriama Františku Pastrnkovi*, Sborník prací filosofické fakulty brněnské university, řada literárněvědná, D 3, 113—116; Na základě korespondence bulharských vědců povstala za vedení prof. Jos. Kurze na filosofické fakultě brněnské university diplomová práce Jiřího Podařila, *Korespondence bulharských učenců s profesorem Fr. Pastrnkem jako pramen pro dějiny české slavistiky*, Brno 1958.

² Milan Rešetar (1860—1942), jihoslovanský slavista, v letech 1904—1919 profesor vídeňské university, od r. 1919—1927 profesor university v Záhřebě. Napsal řadu prací z oboru jazyka srbocharvátského; zvláštní pozornost věnoval dialektologii a akcentologii. Pečlivě vydal mnoho památek jihoslovanského písemnictví, v první řadě těch, které souvisely s jeho rodným Dubrovnikem.

(Literatura: *Rešetarov zbornik iz dubrovačke prošlosti*, Dubrovnik 1931; Jaromír Doležal, *Prof. PhDr. Milan Rytíř Rešetar*, Ročenka Slováckého ústavu v Praze 12, 1939—1946, Praha 1947, 196—198; A. Vaillant, *Revue d. ét. slav.* 14, 1948, 306—308; Jos. Kurz, *Ottův slovník naučný, Dodatky*; *Јужнословенски филолог* XVIII, 1949—1950, 506—508.)

Rešetar udržoval korespondenci s mnoha Čechy (srov. *Jugoslavica v literárním archivu Národního musea*, uspořádal František Bařha, Praha 1957, str. 26).

³ Např. před vytištěním Pastrnkovy recenze o Bartošově *Dialektologii Moravské*, *AslPh* 20, 1898, 64—77; před napsáním článku *Eine unbekannte Ausgabe Marulić's* (*AslPh* 22, 1900,

233—236) zjišťuje Rešetar prostřednictvím Pastrnkovým, které Maruličovy překlady jsou v pražských knihovnách apod.

⁴ Nejnověji obšírně zhodnotil práci vídeňské slavistiky a tedy i zásluhy Rešetarovy — Rudolf Jagoditsch, *Die Lehrkanzel für slawische Philologie an der Universität Wien 1849—1949*, Wiener slavistisches Jahrbuch 1, 1950, 1—52.

⁵ K připravovanému slavistickému kongresu měl Rešetar několik podnětných návrhů (9. 4. 1899): „... Das mitgetheilte Programm gefällt mir sehr gut, schon deswegen, weil ich in demselben die ‚Philologie‘ als Darjenige bestimmt finde, was sie eigentlich soll, nämlich die Disciplin, welche nur Sprachwissenschaft und Literaturkunde umfaßt, während alles übrige, wie Archeologie, Ethnographie usw. selbstständige Disciplinen sind, die nur insoferne mit der Philologie in einem Zusammenhange stehen, als dieselben als ‚Hilfswissenschaften‘ der Philologie, wie denn auch die Philologie ebenfalls als eine Hilfswissenschaft der Archeologie etc. gelten kann.

Wenn der Kongreß zu Stande kommt, dann sollte man jedenfalls wenigstens zwei Sachen zu sichern trachten, nämlich den *Grundriß* und einen *Thesaurus linguae paleoslovenicae*. Uebrigens daran haben Sie gewiß schon selbst gedacht.

Unter den Namen vermisse ich Budmani, der gewiß nach Jagić der beste Slavist unter den Südslaven ist, ferner Pavić. Auch Kozak sollte nicht übergangen werden.“

O přípravách ke sjezdu slovanských filologů a k vydávání Encyklopedie slovanské filologie přináší mnoho dokumentárního materiálu nedávné edice korespondence Jagićovy a jiných čelných slavistů konce 19. a počátku 20. století; obšírně o nich referoval Jos. Kurz, *Pozoruhodný sovětský příspěvek k dějinám slavistiky*, *Slavia* 19, 419—434; Korespondencija Vatroslava Jagića, knjižica I, Zagreb 1953, *Slavia* 24, 316—322; *Vatroslav Jagić jako zprostředkovatel slavistických styků českoruských v první čtvrti 20. století*, *Pražská universita moskevské universitě*, Praha 1955, 120—133.

⁶ Rešetar v dopise oznamoval, že Berneker a Diels byli navrženi do Vídně jako Jagićovi pokračovatelé. Oba však přijali jiná místa; Berneker ve Vratislavi, Diels v Praze (srov. *Fünfundzwanzig Jahre Slavistik an der deutschen Universität in Prag (1903—1928)*), str. 5; R. Jagoditsch, l. c., str. 41; srov. též publikaci Dielsovy korespondence s Jagićem ve vydání Jagićovy korespondence).